

Asia: VN/28937/2021

Työryhmän mietintö pienten riita-asioiden menettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuluttajaliitto ry (jäljempänä Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa oikeusministeriölle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Pienten riita-asioiden menettelyä koskevan työryhmän tavoitteena on ollut kehittää yksinkertaistettu oikeudenkäyntimenettely häätöä ja huoneenvuokraa koskevia asioita varten. Tavoitteena on parantaa oikeuden saatavuutta kyseisissä asiaryhmissä yksinkertaistamalla menettelyä ja madaltamalla asianosaisten kuluriskiä. Menettelyssä käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat, jos riitaa olisi enintään 10 000 eurosta tai jos riidalla ei olisi rahamääräistä arvoa. Lisäksi edellytettäisiin, että asia olisi riitainen ja se laadultaan ja laajuudeltaan soveltuisi pienten riita-asioiden menettelyyn.

Kuluttajaliitto on neuvonut asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvissä kysymyksissä vuodesta 2003 lähtien. Neuvontatyössä näkyy vahvasti se, että riita-asioita ei uskalleta viedä kuluriskin vuoksi käräjäoikeuden käsiteltäväksi tai jos näin tehdään, kustannuksissa säästetään ajamalla itse omaa asiaa ilman asianmukaista oikeusapua. Erityisesti keskituloiset henkilöt, jotka eivät ole oikeutettuja maksuttomaan oikeusapuun, jäävät oikeuden saatavuuden ulkopuolelle. Siksi Kuluttajaliitto katsoo, että pienten riita-asioiden menettelylle on tarve myös suomalaisessa oikeusjärjestelmässä.

Pienten riita-asioiden menettely parantaa ensinnäkin niiden kuluttajien oikeusasemaa, jotka ovat joutuneet viemään asumisen riita-asioitaan käräjäoikeuden käsiteltäväksi ilman minkäänlaista oikeudenkäyntiavustajaa. Pienten riita-asioiden menettelyssä, jossa sähköinen järjestelmä tulisi tukemaan prosessin asianosaisten mahdollisuuksia esittää tarvittava todistelu tarkoituksenmukaisella tavalla ja tarkoituksenmukaisessa järjestyksessä, tällaiset kuluttajat pystyvät ajamaan asiaansa itsenäisesti tai toisen, ei välttämättä oikeustieteellisen koulutuksen saaneen henkilön avustuksella. Toinen ryhmä, joka näkemyksemme mukaan hyötyy pienten riita-asioiden menettelystä, on juuri

kuluttajat, jotka eivät ole tähän asti uskaltaneet saattaa asiaansa käräjäoikeuden käsiteltäväksi kuluriskin vuoksi.

Kuluttajaliitto on kuitenkin huolissaan mahdollisesta epätasa-arvosta maksukyvyltään heikomman ja vahvemman asianosaisen välillä, mikäli maksukykyisempi asianosainen hyödyntäisi avustajaa ja heikompi osapuoli ei siihen kykenisi tai joutuisi hyödyntämään avustajana henkilöä, joka ei olisi suorittanut oikeustieteellistä tutkintoa. Mietinnössä todetaan (s. 29), että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksista johtuu, että käräjätuomarin tulisi joka tapauksessa pyrkiä prosessinjohtoon keinoin varmistamaan asianosaisten tasavertaisuuden toteutuminen oikeudenkäynnissä. Näistä prosessinjohtovelvollisuuksista säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren ehdotetussa uuden 6 a luvun 9 §:ssä, jossa korostuu tuomarin informointivelvoite asianosaisten tasa-arvoisen aseman saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Informointivelvoite voisi olla mietinnön mukaan vahvempi sitä asianosaista kohtaan, joka ajaa itse asiaansa, jos vastapuolella olisi avustaja. Kuluttajaliitto pitää tällaista toimintatapaa sinänsä heikomman asianosaisen tasavertaista asemaa edistävänä, mutta haluamme kiinnittää lainsäätäjän huomion siihen liittyviin riskeihin. Jotta asianosaisten tasavertaisuus prosessissa toteutuu, on huolehdittava, että prosessinjohto on tosiasiallisesti riittävän vaikuttavaa, tehokasta ja täsmällisesti ohjeistettua.

Kuluttajaliitto toteaa lisäksi, että ehdotus ei tarjoa riittävää parannusta häätöä koskevien asioiden käsittelyyn. Mietinnön mukaan (s. 18) yleisessä tuomioistuimessa pääkäsittelyssä ratkaistujen häätöasioiden käsittelyaika on ollut viime vuosina keskimäärin 7–9 kuukautta. Hätöasioiden käsittelyn mahdollinen nopeutuminen on jätetty mietinnön vaikutusarvioinnissa (s. 41) varsin sattumanvaraiseksi. Vaikutusarvioinnissa on otettu huomioon vuokranantajat ja heidän mahdollisuutensa saada asunto takaisin haltuunsa ja vuokrata se jollekulle toiselle. Hätötilanteissa on kyse kuitenkin myös esimerkiksi ympärillä asuvien ihmisten oikeuksista omiin asuinhuoneistoihinsa sekä turvalliseen ja rauhalliseen elämään niissä. Siten kyse on merkittävästä asiasta, joka on aiheuttanut mahdollisesti jokapäiväistä haittaa pitkän aikaa jo ennen oikeudenkäyntimenettelyyn ryhtymistä. Uusi menettely ei näytä tuovan riittävää helpotusta tähän asiaan. Kuluttajaliitto katsoo, että olisikin perusteltua säätää, että hätöä koskevat asiat käsitellään tuomioistuimessa kiireellisinä.

Ylikarhu Ella

Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf - varsinainen vastuuvalmistelijä

Timo Niemi, juristi